

Дребет Виктор. Состав имён существительных с разными синтаксическими функциями в пассивных конструкциях современной немецкоязычной прессы. В статье сделана попытка определить закономерности генерирования мысли и её трансформации в номинации существительных с разными синтаксическими ролями в рамках пассивных конструкций с учётом фактора языкового логицизма, образованного и функционирующего в немецкоязычной среде для прессы. Актуальность такого исследования состоит в необходимости получения новых знаний о функциональных характеристиках состава имён существительных в речевой ситуации с определённым предметно-логическим содержанием. Материалом исследования стали немецкоязычные онлайн-тексты немецкой, австрийской и швейцарской прессы. Проведённые здесь статистические подсчёты дают право говорить об актуальности контекстуальных реализаций прямой номинации и моносемического потенциала существительного в роли функционального дополнения и носителя действия в синтаксических рамках пассива. Разноаспектное изучение функций существительного в тексте будет способствовать решению ряда вопросов в практической лексикографии при составлении словарей с учётом новых языковых реалий в немецком языке.

Ключевые слова: языковой логицизм, прямая / производная номинация, моносемический потенциал, синтаксическое подлежащее, факультативное дополнение, носитель действия, хи-квадрат, коэффициент взаимной сопряженности.

Drebet Viktor. Noun Structure with Various Syntactic Functions in Passive Constructions of Contemporary German Press. The article finds out the common factors of thought generation and its transformation into noun nominations with certain syntactic roles in the frame of passive constructions considering the language logicism factor that has developed and is functioning for the press within German-speaking environment. This problem is important today because there is a need in getting new knowledge about functional characteristics of the noun structure in the speech situation of certain objective and logical context. German online-texts of the German, Austrian and Swiss press are the material under investigation. The statistical calculations bear evidence of the relevance of the direct nomination's contextual realization and monosemic potential of the noun in the role of the functional complement and the action carrier within the syntactic framework of the passive. The multiple aspect study of the noun in the text will put forward solving the range issues in practical lexicography while compiling dictionaries considering new realities in the German language.

Key words: language logicism, direct/derivative nomination, monosemic potential, syntactic subject, facultative complement, action carrier, chi-square, coefficient of agreement.

Стаття надійшла до редколегії
22.03.2013 р.

УДК 811.111'373.42:004

Майя Жулінська

Синонімія комп'ютерної лексики

У статті зроблено спробу обґрунтувати важливість вивчення синонімії в комп'ютерній сфері, охарактеризувати цілі й проблеми сучасних досліджень у цій галузі, визначити функції синонімії в лексичній системі сфери інформаційних технологій. У роботі проаналізовано закономірності виникнення синонімічних рядів англійської комп'ютерної лексики, розглянуто найпоширеніші синонімічні ряди серед неологізмів комп'ютерної сфери в різних концептах, встановлено головні джерела поповнення синонімічних рядів, виокремлено основні комп'ютерні тематичні групи, у яких виникають найдовші синонімічні ряди та причини їх виникнення.

Ключові слова: комп'ютерна сфера, неологізм, синонімія, синонімічний ряд, концепт, метафора, образність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Характерною рисою підмови комп'ютерних технологій є надзвичайно стрімке виникнення нових лексичних одиниць, тому вивчення способів збагачення лексики в цій галузі, зокрема синонімії, набуває особливого значення.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аналіз сучасних досліджень лексичних інновацій засвідчив, що в центрі уваги дослідників перебуває здебільшого вивчення способів творення та класифікація неологізмів. Дослідників неологізмів, неза-

лежно від ракурсів вивчення, об'єднують одні цілі – розгляд чинників, що впливають на стабільність чи нестабільність новоутворень у мові, розгляд структур формування, установлення сфер концептуалізації й категоризації, що представлені неологізмами, створення концептуальних моделей, на яких ґрунтуються значення неологізмів. Однак існує недостатня вивченість особливостей функціонування комп'ютерної лексики, джерел поповнення в цій галузі.

Мета цього дослідження – визначення закономірностей виникнення й функціонування синонімії англійської лексики сфери інформаційних технологій. Мета роботи зумовлює розв'язання таких завдань: проаналізувати синонімічні зв'язки в лексичній системі комп'ютерних неологізмів, виявити найбільш відкриті центри синонімічної атракції.

Синонімія може бути використана як прийом збагачення змісту мови. Синоніми роблять мову барвистою, різноманітнішою, допомагають уникати повторення одних і тих самих слів, дають змогу образно виразити думку. Кожен із синонімів, відрізняючись відтінком значення, виділяє якусь одну особливість якості предмета, явища або якусь ознаку дії, а в сукупності синоніми сприяють глибшому, усебічному опису явищ.

Синонімія сприяє широкому й вільному використанню мовних одиниць у мові, що дає змогу оптимально виразити інформацію відповідно до цілей, ситуації, умов, змісту спілкування.

Потрібно зауважити, що явище синонімії здебільшого притаманне «молодим» терміносистемам (до яких, безперечно, належить і комп'ютерна) і є результатом пошуку найбільш раціональної номінації відповідного поняття, а також прояв системності в термінах різних науково-технічних галузей [5, с. 9].

Науково-технічна революція, розвиток засобів масової комунікації, стрімкий розвиток громадського життя привели до появи на світ величезної кількості нових слів і значень, тобто до того, що називається «неологічним вибухом».

Лексика комп'ютерної сфери містить слова з тотожним або гранично близьким значенням – синоніми. Синонімія є однією з найхарактерніших особливостей комп'ютерної лексики. Її створення обумовлене прагненням до експресії, оригінальності, образності, є виявом мовної гри і творчості, тобто номінативна й емоційно-експресивна функції породжують багату синоніміку комп'ютерної лексики.

Розглянемо найпоширеніші синонімічні ряди серед неологізмів комп'ютерної сфери, розподіливши їх на концепти [2, с. 7].

1. Концепт ЛЮДИНА. Найдовший синонімічний ряд охоплює 42 лексичні одиниці для позначення поняття «досвідчений користувач»: *computer hip, computerate, computent, computer-savvy, cybersavvy, gweep, geek, it-savvy, lord high fixer, superprogrammer, superuser, oldbie, turbo-nerd, techsavvy, technoliterate, power user* – людина, яка добре знає комп'ютерну техніку; *technofreak, technohead, technophile, tekky, techie, telephile, cyberaddict, cyberbuff, cyberhead, cyberjunkie, data-junkie, digit-head, gearhead, nethead* – великий аматор комп'ютерної техніки; *cyber-citizen, cyber-surfer, e-surfer, cybernaut, infonaut, internaut, netter, nethead, netizen, netsurfer, propeller-head, spod* – людина, яка активно користується мережею Інтернет [3].

Довгий синонімічний ряд (24 неологізми) створюють лексичні одиниці для позначення поняття «професійний користувач»: *alfageek, avator, computer supernerd, cyberguru, cybernerd, digiraty, guru, nerd geek, techguru, technogeek, technoguru, technonerd, technopundit, technosavant, technoypie, ubernerd* – фахівець в галузі сучасної техніки; *cyberati, cyberelite, digerati, technoscenti, technoset* – фахівці в галузі новітніх технологій; *wired set* – «інтернетівська еліта», кваліфіковані фахівці; *wirehead* – спеціаліст мережі Інтернет; *wizard* – програміст, що може швидко полагодити будь-яку помилку або несправність [3].

Розглянемо приклади інших синонімічних рядів концепту ЛЮДИНА. «Негативний користувач»: *attacker* – особа, яка організувала атаку на захищену комп'ютерну систему або має намір її зламати; *Black hat* – хакер, що атакує систему; *bluesniper* – хакер-зломник bluetooth-пристроїв; *intruder* – зловмисний користувач; *tiger team* – група хакерів, що займається проникненням у захищені комп'ютерні мережі. «Недосвідчений користувач»: *bagbiter, chomper* – користувач-невдаха; *cyberphobic* – людина, яка не розуміє та навіть боїться комп'ютера; *end user, lamer, luser, munchkin, novice, read-only user, twink, weasel* – недосвідчений користувач; *Internot, leadite, neoludite, shiftless* – особа, відчужена від домену технічної сфери [3].

2. Концепт ДІЯЛЬНІСТЬ В ІНТЕРНЕТІ. Приклад синонімічного ряду: *bluebugging, bluenarfing, bluetooth, bluetracking, intruder detection* – несанкціонований дистанційний доступ до конфіденційної інформації за допомогою спеціальної апаратури та ПЗ. Багато синонімів виникає для позначення поняття «сміттєва електронна пошта, що надходить через комп'ютери певної фірми»: *unsolicited commercial e-mail, occupational spam, mung, junk e-mail, disk-spamming, barfmail, address-munging*.

3. Концепт ЕКОНОМІКА. Довгі синонімічні ряди створюються для позначення понять «торгівля» і «гроші»: *cybercommerce, cybershopping, cybertrade, d-commerce, e-commerce, electronic commerce, electronic shopping, e-shopping, Internet shopping, m-commerce, t-commerce, telesales, v-commerce* – електронна торгівля; *beenz, cybercash, cybercurrency, cybermoney, e-cash, digital cash, e-gold, e-money, flooz, idollars, online bucks, virtual money* – «віртуальні гроші» для розрахунків через Інтернет [3].

4. Концепт ПРОГРАМИ. Багато синонімів виникає у зв'язку з великою кількістю так званих «докучливих програм» *annoyware, bannerware, fatware, freeware, guiltware, nagware, public domain, shareware* – докучлива умовно безоплатна програма, яка постійно нагадує вам, що ви користуєтеся незареєстрованою копією програми й потрібно сплатити реєстраційний внесок. Після його оплати й реєстрації всі набридливі повідомлення зникають.

5. Концепт ЗМІ. Приклад синонімічного ряду: *cyberzine, digizine, e-zine, ezine, webzine, zine* – електронний журнал.

6. Концепт НАУКА. Приклад синонімічного ряду: *affective computing, biometric ID, biometric identification, eigenface, facial technology, passfaces* – біометрична ідентифікація.

7. Концепт ВІРУС: *bacterium* – тип комп'ютерного вірусу, *boot virus* – завантажувальний вірус, *boot-sector virus* – завантажувальний вірус, *content virus* – вірус інформаційного наповнення, *cryptovirus* – різновид комп'ютерного вірусу, *file infector* – файловий вірус, *logic bomb (time bomb)* – вид комп'ютерного вірусу, що спрацьовує у визначений час, змінюючи або знищуючи інформацію в комп'ютері, *macro virus* – макрокомандний вірус, *retro virus* – ретровірус, *stealth virus* – вірус-невидимка, *werewolf virus* – комп'ютерний вірус, що сканує систему користувача, установлює Інтернет-з'єднання та передає отриману інформацію хакеру-хазяїну.

8. Концепт ТЕХНІКА, ПРОЦЕС: *catatonic, gronked, hung, off the trolley, tanked, wedged* – неробочий стан системи; *catatonia* – стан комп'ютера, коли він не відповідає на команди користувача; *breakpoint* – зупинка в роботі програми.

9. Концепт РЕЗУЛЬТАТИ ВПЛИВУ ІТ: *computer addiction* – хвороба «комп'ютероманія»; *computerphile* – комп'ютерна залежність; *computer sickness* – комп'ютерна хвороба; *culture of distraction* – «культура дистракції», стресова культура, у якій головним стимулом життя, функціонування людини стає інформація.

Слід відзначити, що предметно-тематичний розподіл комп'ютерної лексики обумовлює переважання синонімічних рядів, які складаються здебільшого з іменників. Це підтверджує, що базовим джерелом у цій сфері є предметність, а також свідчить, що в процесі технічного прогресу виникають, передовсім, нові предмети (об'єкти), які потребують або нових назв, або ж переосмислення номінації схожого предмета, його функцій і параметрів. Відтак, носії англійської мови у сфері інформаційних технологій здійснюють когнітивні операції здебільшого в предметній концептуальній сфері, їхній ментальний лексикон структурований здебільшого за рахунок іменних категорій.

Аналіз комп'ютерних неологізмів показує, що головними джерелами поповнення синонімічних рядів є афіксація й метафоричний перенос. Вивчення неологізмів сфери інформаційних технологій, створених способом афіксації, дає підставу виділити такі найпродуктивніші словотворчі елементи: *cyber-*, *techno-*, які виконують функцію префіксоїдів; *e-*, *i-*, що виконують функцію препозитивних афіксів; елемент *ware-*, виступає в ролі суфікса; елемент *info-* – у функції префікса.

Як приклади синонімії серед метафоричних номінантів англійської комп'ютерної лексики можна назвати й такі, як *bitty box* – примітивний комп'ютер, *big iron* – застарілий великий комп'ютер, *dinosaur* – застарілий, великий комп'ютер, *retroware* – застаріла техніка, *tired iron* – застарілий пристрій, *toaster-toy* – застарілий маленький комп'ютер, *steam-powered iron* – старий, але надійний пристрій.

Англійська комп'ютерна лексика є надзвичайно динамічною системою. Це визначається екстралінгвістичними та внутрішньомовними чинниками. У зв'язку з бурхливим розвитком комп'ютерних

технологій і створенням нових пристроїв, програм й ін. безперервно виникають нові номінації, оформляються нові синонімічні гнізда. Активне поповнення неологічних синонімічних рядів новими елементами, що відрізняються яскравою образністю, нерідко каламбурним, ігровим характером, забезпечує різноманітність експресивних засобів вираження в комп'ютерному дискурсі й допомагає уникнути стирання виразності номінацій унаслідок занадто частого та масового вживання одних і тих самих одиниць.

Досить молодий вік людей, котрі працюють з обчислювальною технікою, обумовлює появу бажання розбавити ці терміни гумором, додати власне емоційне забарвлення, внести елемент невимушеності за допомогою мовної гри. В основі мовної гри лежить прагнення досягти певного ефекту естетичної дії (частіше – комічне) через порушення нормативного канону сприйняття мовних одиниць, мовної творчості. Мовна творчість розуміється не лише як прояв індивідуальності мовної особи, але і як процес виявлення потенціалу мови, не реалізованої в узусі й нормі. Отже, мовна творчість – це співвідношення мовного стандарту і навмисного відхилення від цього стандарту в мовній поведінці особи [1, с. 10].

Синонімічні ряди дають змогу збудувати певну градацію комп'ютерних неологізмів, побудованих за зниженням або зростанням якої-небудь ознаки. Як приклад можна назвати прикметники, що характеризують якість програми: *brain-dead* – пошкоджений, розбитий; безглуздий; *flaky* – ненадійний; *brittle, crocky* – ламкий, крихкий; *dodgy* – заплутаний; *bulletproof* – куленепробивний (про програму або систему, яка спроможна обробляти будь-які виключні ситуації); *armor-plated* – броньований (про програмний блок зі стійкою поведінкою в будь-яких непередбачених умовах) [4, с. 272].

Характер утворення синонімів указує на невимушений, грубуватий, дружньо-фамільярний тон спілкування, на неофіційні стосунки між учасниками комп'ютерної комунікації, які зазвичай устанавлюються в товаристві близьких друзів, пов'язаних роботою й загальними інтересами, серед яких комп'ютер виступає як деяка олюднена, активно діюча субстанція.

Висновки. Аналіз прикладів синонімії в англійському комп'ютерному лексиконі дає підставу для висновку, що найчастіше синоніми з'являються в таких тематичних групах, як іменування людини в комп'ютерному світі, комп'ютера і його технічних можливостей, діяльності в Інтернеті, економічних понять, комп'ютерних вірусів, програм. Імовірно, події, пов'язані з цими тематичними групами, викликають сильні емоції в користувачів, бажання називати їх неоднозначно й різноманітно. Очевидно, що великі синонімічні ряди трапляються найчастіше в найбільш актуальних темах спілкування людей у комп'ютерному світі, що й пояснює таку розвинену синонімію.

Перспективи подальших досліджень. Одним із перспективних напрямів є дослідження структурних, семантичних та функціональних особливостей комп'ютерної лексики, різноманітних шляхів поповнення комп'ютерної підмови.

Джерела та література

1. Гридина Т. А. Языковая игра: стереотип и творчество / Т. А. Гридина. – Екатеринбург : Урал. ГПИ, 1996. – 215 с.
2. Жулінська М. О. Концептуальна парадигма інформаційних неологізмів (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / М. О. Жулінська. – К., 2011. – 20 с.
3. Зацний Ю. А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття : англ.-укр. слов. / Ю. А. Зацний, А. В. Янков. – Вінниця : Нова кн., 2008. – 360 с.
4. Кузнецова Н. В. К вопросу о лингвистических перспективах неологизмов компьютерной сферы / Н. В. Кузнецова, Е. Н. Вахромова // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н. И. Лобачевского. – 2009. – № 6 (2). – С. 270–275.
5. Махачашвілі Р. К. Лексико-семантична парадигматика комп'ютерної термінологіки / Р. К. Махачашвілі // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 82. – Т. 2. – С. 9–11.

Жулинская Майя. Синонимия компьютерной лексики. В статье сделана попытка обосновать важность изучения синонимии в компьютерной сфере, охарактеризовать цели и проблемы современных исследований в этой области, определить функции синонимии в лексической системе сферы информационных технологий. В работе проанализированы закономерности возникновения синонимических рядов английской компьютерной лексики, рассмотрены самые распространённые синонимические ряды среди неологизмов компьютерной сферы в разных концептах, установлены главные источники пополнения синонимических рядов, выделены основные компьютерные тематические группы, в которых возникают самые длинные синонимические ряды и

причины их возникновения, проанализированы факторы преобладания имён существительных в синонимических рядах исследуемых неологизмов. В статье также показана возможность построения определённой градации компьютерных неологизмов в синонимических рядах.

Ключевые слова: компьютерная сфера, неологизм, синонимия, синонимический ряд, концепт, метафора, образность.

Zhulinska Maja. Synonymy of Computer Vocabulary. The article presents an attempt to find the importance of studying synonymy in the computer sphere, to describe purposes and problems of modern researches in this field, to define functions of synonymy in the lexical system of information technologies. Regularities in the creation of synonymous rows of English computer neologisms are analysed in the article, the most widespread synonymous rows among neologisms of computer sphere in different concepts are considered, the main sources of growth of the synonymous rows are stated, the basic computer thematic groups of the longest synonymous rows and reasons for their appearance are singled out, the factors of the prevailing of nouns in synonymous rows of studied neologisms are analysed. The possibility to build up definite gradation of computer neologisms in synonymous rows is shown.

Key words: computer sphere, neologism, synonymy, synonymous row, concept, metaphor, imagery.

Стаття надійшла до редколегії
21.03.2013 р.

УДК 811.111'373'374

Наталья Загребельная

Количественные параметры лексико-семантического поля «водное транспортное средство» в профессиональной англоязычной картине мира

В статье рассматриваются количественные параметры лексико-семантического поля «водное транспортное средство», отражающего фрагмент профессиональной языковой картины мира. Актуальность обусловлена ее лингвокогнитивной направленностью. Цель статьи – анализ и описание количественных параметров лексико-семантического поля «водное транспортное средство» в профессиональной англоязычной картине мира. Конституенты лексико-семантического поля «водное транспортное средство» характеризуются такими количественными параметрами, как объем выборки, степень плотности поля и продуктивность опорных компонентов. Данные количественные параметры тесно коррелируют с семантическими характеристиками лексических единиц.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, языковая картина мира, лингвокогнитивная направленность, количественные параметры, корреляция, лексические единицы.

Постановка научной проблемы и её значение. В центре нашего внимания в данной работе находятся «ономасиологические технологии». Ономасиологическая валидность той или иной объективно существующей характеристики номинируемого объекта отнюдь не всегда совпадает с функциональной значимостью, очевидной наглядностью или прототипичностью этой характеристики. По нашим предварительным наблюдениям, ономасиологически релевантными, а значит, вербализуемыми в номинативных единицах, чаще всего оказываются непрототипические параметры, т. е. свойства и характеристики, которые отклоняются от устоявшихся стандартов, нарушают некие нормы построения и / или функционирования водных транспортных средств. Подробный анализ этого явления мы и рассмотрим в нашей работе.

В своей широко известной работе «Когнитивная семантика» Н. Н. Болдырев отмечает, что «когнитивная семантика предполагает учет не только и не столько объективных характеристик описываемой ситуации, сколько учет специфики ее восприятия, наличия соответствующих знаний, выделенности конкретных единиц» [1, с. 18]. Из этого замечания становится особенно очевидной перспективность нашего исследования, сосредоточенного на выявлении закономерностей двух различных способов восприятия и оязыкования одного и того же участка материального мира – водных транспортных средств, которым присущи одни и те же объективные характеристики и которые, тем не менее, в силу разности запасов знаний у говорящих получают различные репре-